

Regn efter sådd gav risiga bestånd

Kämpigt värre. Många fält som blev sådda kring månadsskiftet mars/april blev igenslammade och fick tyvärr sås om.

I ovanligt många fält har det under våren varit problem med igenslamning och dålig uppkomst. Många uppdagade problemet sent och i praktiken blev omsådd den enda rimliga åtgärden i hårt drabbade fält. Nedan sammanfattar vi läget och blickar tillbaka på tidigare försök.

Det torra och gynnsamma väderet som rådde under mars månad lockade många sockerbetsodlare att komma i gång tidigt med sådden i år.

Merparten av arealen såddes mellan den 20 mars och 1 april under mycket goda betingelser.

Väderläget i mars påminde om det väder vi hade 2015, men såfönstret stängdes dock fyra till fem dagar tidigare det året och merparten av odlarna valde att vänta.

I år var såfönstret längre och sträckte sig ända till de första dagarna i april, och de flesta valde att så.

Igenslamning ett faktum

Mellan den 4 och 8 april föll sedan mellan 30 och 40 mm regn i större delen av odlingsområdet, dubbla mängden mot prognosen. Det var ungefär samma nederbörds mängd som vi fick mellan sådd och uppkomst 2015, vilket även då skapade

problem med igenslamning och skorpa med omsådd som följd på vissa fält.

Skorpbrytning i försöken

Den 12 april hade de flesta fält torkat upp så pass mycket att de var farbara. Det var då, eller i de närmaste dagarna, man hade en rimlig chans att luckra fälten. Betorna som var sådda kring den 25 mars eller senare hade ännu inte börjat växa uppåt. Fröna hade knäckts och roten börjat växa ut. Det är främst i detta läge det är möjligt att lyckas med en luckring eller skorpbrytning.

Det som försvårade bedömningen var att fälten vid detta

Skorpluckring över raden den 13 april. Fyra försök luckrades under bra betingelser innan betorna börjat växa uppåt.

tillfälle inte kändes speciellt hårda, samtidigt som det låg regn i prognosen natten mellan den 14 och 15 april.

NBR valde ändå att skorpluckra några av de försöksplatser som kändes hårdast den 13 april och det publicerades också en film kring detta på vår Facebooksida samma dag.

Så här i efterhand kan man, som vanligt, konstatera att det är svårt att få ett perfekt resultat av en luckring. Även om åtgärden i detta fall ökade uppkomsten med cirka 10 000 plantor per hektar fanns det mer att önska.

Här, liksom på många andra platser, var det kanske inte primärt skorpan som var problemet utan att hela såbädden var kompakt. Även om ytan var helt lös efter luckringen så fanns det frön som antingen hade dött eller hade groddar som snurrade sig runt fröet i den kompakta jorden. Det är nog bara att konstatera att

30-40 mm regn mellan sådd och uppkomst ger bekymmer och ojämna bestånd. Men en tidig och rätt avvägd åtgärd skulle sannolikt kunnat rädda några fält från omsådd.

Samma problem i Danmark

I skrivande stund har drygt 2 000 hektar såtts om i Sverige och något fler i Danmark.

Året vittnar återigen om hur svårt det är att lyckas åtgärda en igenslamning. Dessutom är det svårt att avgöra hur många plantor som kommer att kämpa sig upp. På vissa platser har det dykt upp nya plantor, så länge som sex till sju veckor efter sådd, när nya sprickor bildats och grodden funnit vägen igenom.

Vad säger försöken

Senast det var skorpa i större omfattning var som sagt 2015. Då lade NBR ut ett antal försök hos flera odlare med problem. Allt från harvningar på olika

djup till vältning och skorpluckring testades.

Resultatet av dessa försök var lättolkat. I samtliga fall blev uppkomsten sämre där en åtgärd sattes in och man kan säga att ju radikalare insats som gjordes, desto sämre blev det. Detta trots ideala betingelser för skorpbrytning. Resultaten presenterades i sin helhet i Betodlaren nummer 2 2015.

Under åren 1987 och 1988 lades nio försök ut för att testa olika typer av skorpbrytande redskap. För att göra en lång historia kort, så lyckades de bästa behandlingarna (knastervält) i dessa försök öka plantantalet med i genomsnitt 6 000 plantor per hektar.

Även där var slutsatsen att ju djärvare man var, desto sämre blev beståndet. Det ska dock tilläggas att dessa åtgärder sattes in strax innan eller vid begynnande uppkomst, alltså i senaste laget.

Uppskattning av genomsnittliga skördetapp vid lågt plantantal

Ton betor/ha*	Antal plantor per hektar	Sockerskörd, ton/ha	Skördesänkning, %	Skördeförlust, kg	Intäkt, kr/ha	Kostnad dåligt bestånd, kr/ha
65	90 000	11,2			21 290	
65	70 000		3	340		750
65	50 000		9	980		1 900
65	40 000		14	1 490		2 900
65	30 000		19	2 110		4 100
90	90 000	15,7			30 420	
90	70 000		3	470		1 050
90	50 000		9	1 400		2 700
90	40 000		14	2 130		4 100
90	30 000		19	3 030		5 850

* Vid 17,5 % sockerhalt och 89,5 % renhet

Ger grenade rötter

Även om uppkomst och etablering är viktigt för att nå ett gott resultat finns det andra parametrar att väga in i sammanhanget. På Nordic Sugar, Agricenter har man tidigare erfarenheter av igenslammade fält som lämnats orörda. Där ser man ofta att betorna inte trivs och får en ökad grenighet. Att då luckra ytan med en radrensare kan i många fall förbättra tillväxten och betkvaliteten.

Praktiska erfarenheter 2022

Nordic Sugar, Agricenter har besökt många av fälten som haft problem i år och följt resultatet av de åtgärder som satts in. Allt från vältning, luckring

med det roterande redskapet GST Biostar och harvning har testats, men Anders Rydén menar att inget egentligen har lyckats.

– Man var helt enkelt för sent på det, det enda som hände var att man försenade omsådden.

Så här i efterhand kan det konstateras att fler skulle ha tagit beslut kring omsådd tidigare. Hoppet levde kring att fler betor skulle komma upp, men tyvärr gjorde det inte det i tillräcklig omfattning.

Det finns dock något praktiskt exempel där man med framgång vattnat upp en del betor och på så vis undvikit omsådd.

Generellt sett har också såddjupet haft betydelse. De fält

som har såtts riktigt grunt har klarat sig bättre än de som såtts på normalt djup, fortsätter Anders Rydén. Fält med högre mullhalt tenderar också att ha klarat sig bättre.

Alternativet omsådd

Nyttan av en eventuell omsådd ska vägas dels mot vad det luckiga beståndet kan förväntas avkasta, dels kostnaden för omsådden.

Det finns både svenska och utländska undersökningar kring skördepotentialen för olika plantantal.

I Sverige finns äldre resultat från Jordbruksteknik (JT) från början av 90-talet och mer sentida tyska undersökningar visar liknade resultat.

Uppskattad kostnad för omsådden vid två olika genomsnittliga skördenivåer

Ton betor/ha	Socker, ton/ha	Antal daggrader 25/3 till 25/4	Tappad potential, ton socker/ha	Förväntad skörd vid omsådd 25/4, ton socker/ha	Värde på skördeförlusten, kr/ha	Frö- och arbetskostnad, kr/ha	Total kostnad, kr/ha
65	11,2	90 (Österlen)	0,9	10,3	1 800	3 300	5 100
65	11,2	120 (Borgeby)	1,2	10,0	2 400	3 300	5 700
90	15,7	90 (Österlen)	1,4	14,3	2 700	3 300	6 000
90	15,7	120 (Borgeby)	1,8	13,9	3 600	3 300	6 900

Det är först vid runt 70 000 planter per hektar som sockerskörden tydligt påverkas negativt. Vid 50 000 planter räknar vi med cirka tio procent lägre skörd och vid 30 000 planter cirka 20 procent skördeförlust.

Resonemanget bygger på att de planter som är kvar är någorlunda jämnt fördelade, kan växa optimalt och ogräsen kan hanteras. Det svåraste i sammanhanget är att ta ett snabbt och välgrundat beslut för att inte tappa ytterligare potential.

När vi summerar omkostnaderna för en omsådd har vi inkluderat kostnaden för frö, sådd och förlorade daggrader i form av potentiell sockerskörd till följd av en senare såtidpunkt.

I år uppskattar vi förlusten av daggrader vid omsådd i slutet av april till omkring 90 i östra Skåne och cirka 120 i söder och på västra sidan. Uppskattningsvis är varje daggrad värd mellan 10 och 20 kg socker per hektar, så här tidigt på säsongen.

Summerat motsvarar det alltså 1 000 till 1 500 kg socker per hektar. Det skulle motsvara en förlorad intäkt på omkring 2 000–3 000 kr per hektar. Totalt ska då omsådden täcka ett skördebortfall på motsvarande 5 000–7 000 kr per hektar.

Den slutsatsen gör att ett

Tittut. Efter lång tids kämpande tittar denna betaplanta upp, räddad av en nybildad spricka i marken.

plantantal som triggar en omsådd hamnar runt 40 000 planter per hektar, eller 2–2,5 per löpmeter.

Vi får hoppas på goda tillväxtbetingelser i år igen, för både omsådda och övriga betors skull!

Joakim Ekelöf
NBR Nordic Beet Research

Desirée Börjesdotter
NBR Nordic Beet Research

Följ
Nordic Beet Research

Aktuellt inom betodlingen

